

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Europese Commissie
t.a.v. Commissaris Androulla Vassiliou

België

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
IB 260399

Datum 20 december 2010
Betreft Consultatie over de toekomst van het Leven Lang Leren-programma

1 januari 2011

Geachte mevrouw Vassiliou,

Met grote waardering heb ik kennisgenomen van uw uitnodiging aan een breed publiek binnen de Europese Unie om mee te denken en te discussiëren over en suggesties aan te dragen voor de opzet van het toekomstige programma voor onderwijs en opleiding 2014-2020. Met deze brief wil ik graag mijn visie met u delen.

Even grote waardering kan ik tevens uitspreken over het huidige Leven Lang Leren-Programma (*Lifelong Learning Programme*, LLP) dat gedurende vele jaren vele leerlingen en studenten in de gelegenheid heeft gesteld enige vorm van mobiliteit te integreren in hun opleiding en studie. Comenius, Leonardo da Vinci, Grundtvig en vooral Erasmus zijn 'merknamen', gevestigde begrippen voor velen en op een positieve manier verbonden met mobiliteit en internationalisering.

Het is mijn stellige overtuiging dat er ook in de toekomst behoefte blijft aan een programma, aangepast aan de gezamenlijke nieuwe inzichten en opgedane ervaringen binnen de lidstaten, ter ondersteuning van onze gezamenlijke ambities op het terrein van onderwijs en opleiding. Hierna heb ik in enkele kernpunten uiteengezet die in mijn ogen de contouren zouden kunnen zijn van een nieuw en ambitieus programma op het terrein van onderwijs en opleiding. Hierbij zij opgemerkt dat ik mij realiseer dat het nieuwe meerjarig financieel kader van de Europese begroting de budgettaire inspanningen die de lidstaten zich de komende jaren zullen moeten getroosten, zal moeten weerspiegelen.

Beleidscontext. Het toekomstige programma voor onderwijs en opleiding dient allereerst geplaatst te worden binnen de context van de Europa 2020-strategie, waarvan één van de vijf hoofddoelstellingen aan onderwijs is gewijd. Het programma moet in het bijzonder bijdragen aan de realisatie van de strategische doelstellingen van het Raadswerkprogramma 'Onderwijs en Opleiding 2020' (ET2020) alsmede de kerninitiatieven 'Jeugd in Beweging', de 'Agenda voor nieuwe Vaardigheden en Banen' en Innovatie Unie.

Doelstelling. Het versterken van de Europese en internationale oriëntatie van het onderwijs zou mijns inziens de centrale doelstelling moeten zijn van de opvolger van het LLP. Het programma moet eraan bijdragen dat jongeren in Europa

optimaal worden voorbereid op de alsmaar internationaler wordende arbeidsmarkt. Daarbij is mobiliteit geen doel op zich, maar een middel om individuele, maatschappelijke en economische meerwaarde te genereren.

Datum
20 december 2010
Onze referentie
260399

Toegevoegde waarde en complementariteit. Nederland acht het van groot belang dat geld dat door de EU wordt uitgegeven echt toegevoegde waarde creëert. We moeten ervoor zorgen dat een euro uitgegeven op EU-niveau meer oplevert dan een euro die nationaal wordt uitgegeven. Kernvraag is hoe we met de beschikbare budgetten maximale impact kunnen genereren. In mijn visie kan dat als Europese middelen optimaal aansluiten bij en aanvullend zijn op nationale en regionale stimuleringsmaatregelen.

Mobiliteitsbeurzen. Op individueel niveau kunnen mobiliteitsbeurzen jongeren stimuleren om mobiel te zijn doordat zij een tegemoetkoming zijn voor de extra kosten die samenhangen met buitenlandverblijf. Financiële beperkingen zijn immers een voorname belemmering voor leermobiliteit. Goede ervaringen zijn opgedaan in de afgelopen periode met beurzenprogramma's als Erasmus en Leonardo da Vinci en het Marie Curie (People) programma. Een strategische vraag voor de toekomst is of we moeten inzetten op kwantiteit (zoveel mogelijk jongeren mobiel) of op kwaliteit (selectie van excellente studenten). Een andere strategische vraag heeft betrekking op de geografische reikwijdte van onze acties. Stellen we beurzen alleen beschikbaar voor mobiliteit binnen de Unie of willen we ook mobiliteit met derde landen stimuleren? Ik vind het belangrijk dat, naast de huidige mogelijkheden die vooral zijn gericht op kwantitatieve intra-EU mobiliteit, een deel van het budget gereserveerd wordt voor wereldwijde mobiliteit van de kwalitatief beste studenten en scholieren (zoals Erasmus Mundus voor het hoger onderwijs). Ook kan de voorgestelde EIB-studiefinancieringsfaciliteit een interessante optie zijn. Ik wacht de resultaten van de aangekondigde haalbaarheidsstudie dan ook met interesse af.

Institutionele maatregelen. Naast de acties die gericht zijn op het individu zie ik ruimte voor stimuleringsmaatregelen op institutioneel niveau. Het gaat er in mijn ogen om scholen en onderwijsinstellingen -met respect voor hun autonomie- uit te dagen om de Europese en internationale dimensie steviger te verankeren binnen het onderwijsaanbod. De EU kan hierin faciliterend zijn door platforms van onderwijsinstellingen te stimuleren gericht op het bevorderen van gezamenlijke programma's (*joint degrees*) en op de ontwikkeling van curricula waar mobiliteit een geïntegreerd onderdeel van uitmaakt (*mobility windows*). Ook stafmobiliteit moet in deze context worden geplaatst omdat leraren en docenten belangrijke ambassadeurs kunnen zijn van mobiliteit. Het is langs deze weg van maatregelen gericht op het verbeteren van de 'mobiliteitsinfrastructuur' dat leermobiliteit meer en meer een regulier onderdeel van de opleiding van jongeren kan worden. Overigens mag de bijdrage die vanuit andere EU-programma's in dit verband geleverd kan worden niet uit het oog worden verloren, denk aan het ESF.

Vormen van mobiliteit. Mobiliteit zou aantrekkelijker gemaakt kunnen worden door meer flexibiliteit te betrachten bij de verschillende soorten van leerervaringen in het buitenland. Zo kan mobiliteit een hele studie in het buitenland omvatten (diplomamobiliteit) of een gedeelte van de studie (studiepuntmobiliteit). Maar het kan ook gaan om een intensieve cursus of

summer school. Het nieuwe LLP dient mijns inziens meer oog te hebben voor het brede pallet van mobiliteitsarrangementen.

Datum
20 december 2010

Onze referentie
260399

Differentiatie en maatwerk. Hoewel ik een geïntegreerde benadering van mobiliteit voor jonge mensen verwelkom, moet de diversiteit van de doelgroep nadrukkelijk in ogenschouw worden genomen. Er zijn grote verschillen in uitgangspositie tussen opleidingsniveaus en de kenmerken van de verschillende leeftijdscategorieën zijn uiteenlopend. Ook zijn er verschillen tussen lidstaten. Elk land voert zijn eigen beleid en heeft bijvoorbeeld overeenkomsten en akkoorden met andere landen. Ik ben daarom groot voorstander van een beleid dat ruimte laat voor nationale differentiatie en kan worden toegespitst op de nationale situaties. Maatwerk is het devies.

Virtuele mobiliteit. Mobiliteit hoeft zich niet te beperken tot daadwerkelijk vertrek naar het buitenland. Met name voor leerlingen in het schoolonderwijs, maar ook voor aspecten van hoger onderwijs zijn vormen van virtuele mobiliteit effectief. De mogelijkheden van virtuele mobiliteit op Europese schaal zouden verder moeten worden verkend. Aansluiting kan worden gezocht bij digitale middelen waarmee jonge mensen al in ruime mate vertrouwd zijn.

Volwassenen in beweging. Het aandeel voor Grundtvig binnen het LLP is bescheiden. Grundtvig is het enige subprogramma dat zich specifiek richt op volwassenen. Volwassenen vormen het grootste deel van de bevolking. Zij zullen ten behoeve van persoonlijke ontplooiing, maar ook ten behoeve van de arbeidsmarkt voldoende en regelmatig moeten worden bijgeschoold. Naast de voortdurende en belangrijke zorg om laaggeletterdheid en analfabetisme – zowel volledige als functionele – te bestrijden, is er bovendien een groeiende vraag naar cursussen en trainingen om vrijwilligerswerk te doen, evenals een vraag naar cursussen die ervoor moeten zorgen dat oudere mensen niet in een sociaal isolement terechtkomen en die hen sociaal actief houden. Juist voor deze categorie is het van belang om in de voorschriften ruimte te laten voor het experimenteren met verschillende vormen van mobiliteit. Ik zou er dan ook voor willen pleiten hiervoor voldoende middelen te blijven reserveren. Ik vind het verder van groot belang dat er een sterkere verbinding wordt gelegd tussen het LLP en het vlaggenschip initiatief "New skills for new jobs", dat zich richt op de beroepsgerichte scholing van werkenden en werkzoekenden.

Implementatie. De implementatie van het LLP verloopt in Nederland succesvol. Het Nederlands Nationaal Agentschap voor het LLP wordt gevormd door een drietal professionele organisaties die -al ruim voor de invoering van het LLP- hun sporen hebben verdiend in de diverse sectoren van het Nederlands onderwijsstelsel: NUFFIC voor het hoger onderwijs, CINOP voor het beroepsonderwijs en Europees Platform voor het school- en volwassenenonderwijs. De grote kennis die zij hebben van het deel van het onderwijsveld waarbij zij specifiek zijn betrokken, hebben bijgedragen aan de effectieve implementatie van het LLP.

Gezien het succes van de implementatie hecht de Nederlandse overheid eraan deze situatie -een Nationaal Agentschap voor het LLP gevormd door de drie huidige genoemde organisaties- in ieder geval voor de huidige programmaperiode te handhaven.

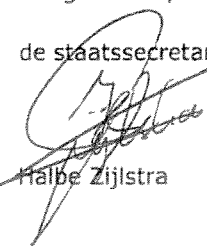
Nationale interimevaluatie. Het Nationaal Agentschap voor het LLP heeft een nationale interimevaluatie van het LLP uitgevoerd. Het eindrapport is op 30 juni 2010 aan de Commissie toegezonden. De evaluatie, waarin relevantie, effectiviteit en efficiëntie van het LLP worden beschreven, is uitgangspunt geweest voor een door het Nationaal Agentschap georganiseerde veldconsultatie waarin ook vertegenwoordigers van de Nationale Autoriteit participeerden. De conclusies en aanbevelingen op grond van de interimevaluatie en de veldconsultatie zijn beschreven in een rapport dat is opgesteld door het NA-LLL. Ik onderschrijf deze conclusies op hoofdlijnen; graag verwijs ik u naar dit rapport dat gedetailleerder ingaat op het huidige LLP als geheel en de diverse afzonderlijke onderwijsprogramma's. Het rapport is bij deze brief gevoegd.

Datum
20 december 2010
Onze referentie
260399

Ik wil u nogmaals danken voor de geboden mogelijkheid om vroegtijdig mijn visie te kunnen geven op de toekomst van het Leven Lang Leren-programma en ik ben zeer bereid om ook in de komende periode nog nader met u van gedachten te wisselen over deze materie. Onderwijs en opleiding zijn van groot belang voor het welslagen van de gezamenlijke Europa 2020-agenda en daarom is een programma dat is toegesneden op het komende decennium en impact heeft van groot belang.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Halbe Zijlstra